УДК 811.124

РЕПРЕЗЕНТАЦІЯ КОНЦЕПТУ POPULUS У ЛАТИНСЬКІЙ МОВІ (на матеріалі лексикографічних джерел)

Юлія Олександрівна Письменна (м. Київ, Україна)
yu.pyshnenna@ukr.net

канд. філол. наук, доцент
Київський національний університет імені Тараса Шевченка,
Інститут філології

Стаття сфокусована на вивченні лексичної репрезентації концепту *POPULUS* у латинській мові на матеріалі лексикографічних джерел. На основі зіставлення відповідних лексикографічних статей у двомовних перекладних словниках, а також розгляду синонімічних рядів, виділено основні семми, які формують стійкі семантичні зони концепту *POPULUS*. Семантична зона «народ як людська спільнота, пов'язана спільним походженням» у перекладних словниках отримує метатлумачення через поняття етнос, нація, народність; населення держави або його певна частина, область, регіон; рід, сім'я, ступінь спорідненості. На лексичному рівні це значення знаходить реалізацію через синонімічні ряди: *gens, familia, genus, stirps, prosapia; genus, gens, natio, populus*. Семантична зона «народ як соціально-політична спільнота» корелює з поняттями держава (Римська держава), громадянство, демократія, громадянські права і репрезентована лексемами, які відображають факти соціально-політичного устрою Стародавнього Риму: *Senatus populusque Romanus; patricii et plebs*. Семантична ділянка «народ як велика кількість людей, натовп», яка реалізується лексемами синонімічного ряду *plebs, vulgus, multitudo, turba, tumultus*, демонструє протиставлення «особистість - народна маса» і позначена виразною оцінністю.

Проаналізовано семантичні відмінності синонімічних лексем, які репрезентують концепт *POPULUS*, у контексті історико-культурних реалій

давньоримського суспільства; визначено їх специфічні риси та аксіологічні характеристики.

Ключові слова: концепт, *populus*, концептосфера, синонімічний ряд, аксіологія.

REPRESENTATION OF THE CONCEPT *POPULUS* IN THE LATIN LANGUAGE (based on the lexicographic sources)

Yulia O. Pysmenna (Kyiv, Ukraine)

yu.pysmenna@ukr.net

Ph.D., Associate Professor

Taras Shevchenko National University of Kyiv,
Institute of Philology

*The article focuses on the study of the lexical representation of the Latin concept *POPULUS* in lexicographic sources. Based on a comparison of relevant lexicographic articles in the bilingual translation dictionaries as well as observing the synonymous series, the key sememes were highlighted, which shape the determined semantic areas of the concept *POPULUS*. Semantic area "people as a human community, connected by a common origin" is being interpreted through the notions of ethnicity, nation, nationality; the population of the state or its specific part, region, area; tribe, clan, family, degree of kinship. At the lexical level, this meaning is realized through synonymous series: *gens*, *familia*, *genus*, *stirps*, *prosapia*; *genus*, *gens*, *natio*, *populus*. Semantic area "people as a political community" correlates with the notions of state (Roman state), citizenship, democracy, civil rights; and represented by such words, that reflect the facts of the social and political organization of Ancient Rome, as *Senatus populusque Romanus*; *patricii et plebs*. Semantic area "people as a large number of people, crowd", realized by the lexemes of the synonymous series *plebs*, *vulgus*, *multitudo*, *turba*, *tumultus*, demonstrates the opposition of personality and the popular mass and is marked by an expressive axiology.*

*The semantic peculiarities of the lexemes that represent the concept *POPULUS* in the context of historical and cultural realities of Ancient Roman society are analyzed; their specific features and axiological characteristics are determined.*

Key words: concept, *populus*, conceptual sphere, synonymous series, axiology.

Actual Problems of Linguistics [Aktual'ni problemy movoznavstva]

© Pysmenna Yu. O. [Pysmenna Yu. O.], yu.pysmenna@ukr.net

Representation of the Concept *POPULUS* in the Latin Language (based on the lexicographic sources)
[Reprezentatsiia kontseptu *POPULUS* u latynskii movi (na materialii leksykohrafichnykh dzhherel)]
(in Ukrainian)

РЕПРЕЗЕНТАЦИЯ КОНЦЕПТА POPULUS В ЛАТИНСКОМ ЯЗЫКЕ (на материале лексикографических источников)

Юлия Александровна Письменная (г. Киев, Украина)

yu.pysmennna@ukr.net

канд. филол. наук, доцент

Киевский национальный университет имени Тараса Шевченко,
Институт филологии

Статья сфокусирована на изучении лексической репрезентации концепта POPULUS в латинском языке на материале лексикографических источников. На основе сопоставления соответствующих лексикографических статей в двуязычных переводных словарях, а также рассмотрения синонимических рядов, выделены основные семемы, которые формируют устойчивые семантические зоны концепта POPULUS. Семантическая зона «народ как человеческое сообщество, связанное общим происхождением» в переводных словарях получает метатолкование через понятия этнос, нация, народность; население государства или его определенная часть, область, регион; род, семья, степень родства. На лексическом уровне это значение актуализируется через синонимические ряды: gens, familia, genus, stirps, prosapia; genus, gens, natio, populus. Семантическая зона «народ как политическое сообщество» коррелирует с понятиями государство (Римское государство), гражданство, демократия, гражданские права и представлена лексемами, отражающими факты социально-политического устройства Древнего Рима: Senatus populusque Romanus; patricii et plebs. Семантическая зона «народ как большое количество людей, толпа», которая реализуется лексемами синонимического ряда plebs, vulgus, multitudo, turba, tumultus, демонстрирует противопоставление «личность – народная масса» и обозначена выразительной оценочностью.

Проанализированы семантические различия лексем, которые репрезентируют концепт POPULUS, в контексте историко-культурных реалий древнеримского общества; определены их специфические черты и аксиологические характеристики.

Ключевые слова: концепт, populus, концептосфера, синонимический ряд, аксиология.

Актуальні проблеми мовознавства [Актуальные проблемы языкознания]

© Письменная Ю. О. [Письменная Ю. А.], yu.pysmennna@ukr.net

**Репрезентація концепту POPULUS у латинській мові (на матеріалі лексикографічних джерел)
[Репрезентация концепта POPULUS в латинском языке (на материале лексикографических источников)]** (Українською / На укр. яз)

Концепт НАРОД є актуальним предметом дослідницької уваги у межах численних лінгвокультурологічних та когнітивних студій. У сучасній лінгвістиці концепт визначається як «мисленнева одиниця, яка є квантом структурованого знання» [Попова, Стернин, 2000, с. 4], як «багатомірне смислове утворення, в якому виділяється ціннісний, образний і понятійний бік» [Карасик 2004, с. 91]. Семантичний простір мови розглядається як частина національної концептосфери, що виражається і називається у мові, і представлена семемами і семами (тобто значеннями і компонентами значень) [Попова, Стернин, 2000, с. 28–29]. Сучасні науковці вивчають концепт НАРОД крізь призму антиномій та співвідносних понять: «свої – чужі» (Ю. Степанов), «народ – влада» (М. Невінська), «народ – нація» (Л. Жданова), у національно-мовних картинах світу (І. Стоянова, О. Муратова) та в художніх текстах (С. Воркачов, К. Голобородько, М. Кононенко, Ю. Арешенков). Латинський концепт POPULUS у наукових розвідках розглядається переважно в контексті історико-культурних реалій та суспільно-політичного життя Стародавнього Риму, а також у творах давньоримської літератури (М. Бірд, С. Courier, Е. О'Бryan, Р. Newbold). Дослідження S. Kočovska-Stevović присвячене вивченню римського концепту *natio* у колі синонімічних понять [Kočovska-Stevović, 2016]. Водночас у лінгвістиці бракує комплексних досліджень, присвячених усебічному опису концепту POPULUS із залученням методичного апарату сучасної лінгвоконцептології.

Метою цієї статті є визначення семантичного обсягу концепту POPULUS у латинській мові та виділення його стійких семантичних зон на матеріалі лексикографічних джерел.

За даними етимологічних словників, спільнокореновими із *populus* є дієслово *populari* – «руйнувати, грабувати», *populabundus* – «руйнівний», *populāris* «народний, суспільний», *populāris* «співвітчизник, земляк», *populāritas* «спільне походження», *populatim* «повсюди»; *depopulari* «спустошувати, грабувати», *depopulator* «спустошувач, грабіжник»; *Poplifugia* «щорічне свято, яке відмічалось у червні нони» та ін. Значення «руйнувати, спустошувати» для депонентного дієслова, очевидно, розвинулося через вживання «проходити армією» [de Vaan, p. 480].

Actual Problems of Linguistics [Aktual'ni problemy movoznavstva]

© Pysmenna Yu. O. [Pysmenna Yu. O.], yu.pysmenna@ukr.net

Representation of the Concept POPULUS in the Latin Language (based on the lexicographic sources)

[Reprezentatsiia kontseptu POPULUS u latynskii movi (na materialii leksykohrafichnykh dzhерel)]

(in Ukrainian)

Також припускається зв'язок із *pubes* «доросле населення; зрілість» (співвідноситься з появою рослинності на обличчі і тілі). Деривати: *pubes* «змужнілий, дорослий», *impubes* «який не досягнув зрілості», *pubescere* «змужніти, досягати повноліття»; *publicus* «народний, громадський, державний», *publicanus* «відкупщик державних податків», *publicitus* «публічно, з суспільної точки зору», *publicare* «робити громадським надбанням». Імовірно *impubes* було більш давньою формою, від якої пішло *pubes*. Adams 1985a запропонував пов'язати *pubis* із санскритським *putams*-* «людина, чоловік» / виводячи обидва з **put*- «юнацький пух». Значення «чоловік» могло би бути витлумачено «який має пубічний пух» [de Vaan, p. 495].

Первісно у Стародавньому Римі повноцінними громадянами, наділеними громадянськими правами, вважалися виключно чоловіки, які досягали статевої зрілості [Машкин 2006, с. 124–125].

Лексикографічний опис латинського *populus* за даними словників. Для виділення основних семем, які формують стійкі семантичні зони концепту POPULUS, було зіставлено відповідні лексикографічні статті у двомовних словниках: латинсько-англійському, латинсько-італійському, латинсько-українському і латинсько-російському.

В Оксфордському словнику латинської мови наведено чотири основні значення латинського *populus*:

1. A human community, people, nation. **b** (pl.) the people of the world. c (transf., of other creatures). d the members of one of the sexes. e the members (of a society or sim.).

2. The people (as transcending the individuals composing it), the State. **b** (at Rome) the whole people (exercising legislative and judicial power).

3. The general public, populace, multitude. **b** the common people, the “masses”.

4. A number of people, multitude, crowd [Oxford Latin Dictionary, p. 1405].

Латинсько-італійський словник презентує такі значення:

1 popolo, comunità politica che costituisce lo Stato; 2 popolo, popolazione, abitanti di un paese; 3 moltitudine, folla, gente, schiera; 4 (in senso figurato) paese, regione, territorio abitato; 5 (in senso figurato) strada, pubblica

Актуальні проблеми мовознавства [Актуальные проблемы языкознания]

© Письменна Ю. О. [Письменная Ю. А.], yu.pysmenn@ukr.net

Репрезентація концепту POPULUS у латинській мові (на матеріалі лексикографічних джерел)
[Репрезентация концепта POPULUS в латинском языке (на материале лексикографических источников)] (Українською / На укр. яз)

via; 6 erario, tesoro dello Stato; 7 ecclesiastico laici, contrapposto a clerici [Olivetti].

У латинсько-російському словнику Дворецького виділено такі значення:

1) народ, народность; 2) гражданское общество, демократическое государство; 3) (в Риме до С. Туллия) патриции, знать; 4) простой народ, плебс; 5) тж. рl. народная масса, толпа; 6) население; 7) улица; 8) общественная казна; 9) множество, рой, масса; 10) область, местность [Дворецкий, с. 784].

Узагальнюючи дані двомовних словників, можна виділити основні семантичні зони концепту *populus*:

1. Народ як людська спільнота, пов'язана спільним походженням.

У такому значенні у перекладних словниках отримує метатлумачення через поняття *етнос*, *нація*, *народність*; *населення держави* або його певна частина, *область*, *регіон*; *рід*, *сім'я*, *ступінь споріднення*.

2. Народ як політична спільнота, співвіднесена з поняттями *держави* (*Римська держава*), *громадянство*, *демократія*, *громадянські права*.

3. Народ як *натовп*, *маса*, яка протиставляється *особистості*.

Розглянемо детальніше лексичну реалізацію кожної з семантичних зон.

1. Народ як людська спільнота, пов'язана певним походженням.

За даними словників латинських синонімів, цій семантичній ділянці відповідають синонімічні ряди: *Gens, familia, genus, stirps, prosapia*; *Genus, natio, populus, civitas*; *gentilis, gentilicium, genticius* [Doederlein 1859, p. 92–93; Ramhorn 1841, p. 228–230].

Лексеми *gens, familia, genus, stirps, prosapia* відображають, вочевидь, найдавніший тип людської спільноти за ознакою спільного походження – родинну організацію суспільства. *Familia* – це «тілка роду, яка передбачає кровну спорідненість і спільне ім'я прашура». *Stirps* пов'язується з ідеєю основи роду (метафоричне перенесення первинного значення «нижня частина стовбура» у сферу родинних стосунків зі значенням «покоління, рід; зокрема перші два прашури, від яких пішов

рід»). *Prosapia* позначає віддалену спорідненість, стародавній клан. Обидві лексеми є архайчними і рідковживаними [Ramhorn 1841, p. 228–230].

Родовими лексемами тут виступають *genus* – «тип або різновид, які мають усі індивіди, що походять від спільного прасура» та *gens* – «рід, клан, який складається з великої кількості осіб і багатьох рівнів спорідненості, які походять від одного прасура» [Там само].

У лексемі *gens* (від лат. *gigno* – народжуватися) відображена ідея роду і родового ладу як найдавнішого виду організації людської спільноти. У Стародавньому Римі родова громада і виділення в ній найбільш впливових сімей – майбутньої аристократії і політичної еліти – стала основою формування державного ладу. Наприклад: *homo gentis patriciae / plebeiae* Sl, C, L etc. – «людина з патриціїв / плебеїв», *gens Tarquinia / Tarquiniorum* L – «рід Тарквініїв», *gentes maiores* «найдавніші патриціанські роди», *gentes minores* – «патриціанські роди з плебеїв», відповідно *homo sine gente* – «людина без роду / племені» [Дворецкий, с. 453].

Доречно згадати найдавніший адміністративний поділ римського населення, який первісно відображав етнічне походження громадян, що ділилися на три основні триби (лат. *tribus*, від *tribuo* – «ділю, розділяю»): *Ramnes* або *Ramnenses (Latini)*, *Tities* або *Titienses (Sabini)*, *Luceres (Etrusci)*. У римському контексті важливими також є етноніми *Volsci* і *Samnites* [Walbank 1972, p. 145-168]. Серед найважливіших етнонімів на позначення римського народу, поряд з *Romani*, слід згадати *Quirites* – колективне ім'я римських громадян, яке співвідноситься з назвою сабінського міста *Cures* і сабінським елементом в складі римського народу. *Quirinus* (сабін. «списоносний») спочатку був сабінським епітетом Марса; у римлян використовується як епітет Ромула після його обожнювання. Спочатку епітет *Quirites* щодо римського народу вживався в мирних сферах життя, пізніше Юлію Цезарю приписується використання *Quirites* при зверненні до римського війська. У системі класичного римського права *ius Quiritium* по'язується з правами римських громадян і в цьому сенсі протиставляється *ius gentium*, яке використовувалося для регулювання суперечок з іноземцями [Словарь античности, с. 257].

Актуальні проблеми мовознавства [Актуальные проблемы языкознания]

© Письменна Ю. О. [Письменная Ю. А.], yu.pysmenna@ukr.net

Репрезентація концепту POPULUS у латинській мові (на матеріалі лексикографічних джерел)

[Репрезентация концепта POPULUS в латинском языке (на материале лексикографических источников)] (Українською / На укр. яз)

Згодом територія Римської держави була поділена на 20 адміністративних округів (4 *tribus urbanae* і 16 *tribus rusticae*), до середини II ст. до н.е. число сільських триб зросла до 31, таким чином, загальна кількість триб склала 35. Римські історики приписували цей адміністративний поділ царю Сервію Туллію, хоча багато сучасних дослідників вважають його таким, що належить до більш пізньої історії Стародавнього Риму і радше спроектований на ранні етапи історії [Машкин 2006, с. 113–114].

Латинська лексема *natio* (від *nascor* – народжуватися, арх. *gnascor*) має спільний корінь з *gigno* – «народжувати» і первинно означає «народження, походження». З дієсловом *nascor* також пов'язані лексеми *natus* – «син», *nata* – «дочка», у множині *nati* – «діти», *natura* – «умови народження; характер; природа», *naturalis* – «природний», *praegnatio* – «вагітність», *innatus* – «вроджений» [De Vaal, p. 400–401].

У дослідженні Svetlana Kočovska-Stevović, присвяченому концепту *natio* на матеріалі корпусу латинських текстів, констатуються такі його значення: 1) група людей, пов'язана спільністю походження. В цьому сенсі *natio* розглядається як синонім *gens*, проте вужче – як територіальна спільність, в той час як *gens* позначає спільність походження; 2) група людей, що поділяє загальні цінності або пов'язана спільною діяльністю: *Gradus autem plures sunt societatis hominum. Ut enim ab illa infinita discedatur, prior est eiusdem gentis, nationis, linguae, qua maxime homines coniunguntur* (Cic. Off. 1.53). *У людському суспільстві є багато ступенів. І дійсно, якщо не брати до уваги вище згадане безмежне суспільство, то існує більш близьке нам, засноване на спільності племені, народу, мови і найтісніше об'єднує людей.*

Словники фіксують також вживання *natio* виключно щодо неримського населення, що проживає у великих містах, колоніальних поселеннях і жвавих портах. Слід зазначити, що таке значення отримувало радше негативну аксіологію, характеризуючи варварські звичаї і спосіб життя таких народів. Самих себе римляни ніколи не визначали як *natio*, але як *populus Romanus* [Kočovska-Stevović 2016, p. 6–9].

2. Senatus populusque Romanus. Patricii et plebs. Соціально-політичні виміри латинського POPULUS нерозривно пов'язані з соціальною, а також майновою градацією всередині давньоримського

Actual Problems of Linguistics [Aktual'ni problemy movoznavstva]

© Pysmenna Yu. O. [Pysmenna Yu. O.], yu.pysmenna@ukr.net

Representation of the Concept POPULUS in the Latin Language (based on the lexicographic sources)
[Reprezentatsiia kontseptu POPULUS u latynskii movi (na materialii leksykoграфichnykh dzhерel)]

(in Ukrainian)

суспільства. У напівміфічний царський період історії Стародавнього Риму були закладені основи організації римської держави. Сенат (від *senex* – старий) як головний орган влади налічував сто патриційв (*pater* – батько) – очільників впливових римських сімей. Таким чином, первісно поняттям *populus* визначалися виключно патриції, знать (*populi plebesque Romana* С – «народ і римський плебс»), найбільш привілейовані і заможні жителі. Так, Лівій, говорячи про народних трибунів, зазначає: *Non populi, sed plebis magistratum esse.* – «Магістрат не з народу, але від плебсу» [Дворецкий 1976, с. 784].

За свідченнями римських істориків, в період правління Сервія Тулія, плебс був включений до складу римського народу. Згодом аббревіатура SPQR (*Senatus Populusque Romanus*) стала використовуватися для визначення всього римського народу, для об'єднання, але також і протиставлення двох основних джерел політичної влади в Стародавньому Римі [Бирд 2016].

Senatus – вищий орган управління, державна рада Риму, чисельність якого росла з часів Ромула зі 100 членів до 900 при Цезарі і 600 при Августі. Майновий ценз для сенаторів становив спочатку 800 000, згодом 1 200 000 сестерціїв [Дворецкий, с. 918].

Patricius – патрицій, представник родової аристократії у давньому Римі: *non possunt omnes esse patricii* Cic. Sul.23 – «всі не можуть бути патриціями»; *ille patricius ex gente clarissima Corneliorum* Sal.Cat.55.6 – «він патрицій з найславнішого роду Корнеліїв» [Oxford, p. 1310].

Plebs – основна маса римського населення, клас плебеїв, незнатні люди, протиставлені патриціям. Плебеї мали своїх представників у владі – *tribunus plebis, aedilis plebis, plebis scitum* [Oxford, p. 1310].

Інші значення *plebs* акцентують швидше соціальну, ніж політичну семантику, означаючи переважно «ординарність», «масовість»: *Ventosa plebs* Н – «чернь», *multam ... sine nomine plebem* Verg. – «безліч безіменного народу» [Дворецкий, с. 776; Oxford, p. 1389]. У цьому сенсі семантика *plebs* перетинається з наступним тлумаченням *populus* як «маси, натовпу», наділеним негативними аксіологічними конотаціями.

3. Народ як маса, натовп, протиставлена індивідуальності.
Синонімічний ряд, яким вербалізується ця семантична ділянка, включає

Актуальні проблеми мовознавства [Актуальные проблемы языкознания]

© Письменна Ю. О. [Письменная Ю. А.], yu.pysmenna@ukr.net

Репрезентація концепту POPULUS у латинській мові (на матеріалі лексикографічних джерел)
[Репрезентация концепта POPULUS в латинском языке (на материале лексикографических источников)] (Українською / На укр. яз)

лексеми *popellus* – демін. простолюд, чернь, *vulgus*. *Vulgus* означає народ, народну масу; безліч; натовп, чернь; простолюд, стадо: *odi profanum vulgus et arceo* Hor. Carm.3.1.1. ... *experti quam vana aut levi aura mobile vulgus esset* Liv. 24.31.14. *Vulgus fuimus sine gratia, sine auctoritate* ... Sal. Cat. 20. 7. [Gardin Dumesnil 1809, с. 451].

Найближчими синонімами до *vulgus* наводяться лексеми *multitudo*, *turba*, *tumultus*. *Multitudo* – безліч, маса, натовп: *dominatio ... iucunda multitudini, bonis autem ... molesta* Att.2.21.I *ea natura multitudinis est: aut servit humiliter aut superbe dominatur* Curt 4.10.7. Quint.Inst.10. I. 43. Лексема *multitudo* виражає ідею великої кількості, числа. *Turba* і *tumultus* пов'язані з хвилюванням, сум'яттям, безладдям, бунтом. У словнику синонімів *turba* визначається як натовп, шум і сум'яття, що експлікує загальну ідею невідпорядкованості, безладу: *quid turba apud forum est, quid litigant!* Ter.

Tumultus визначається як буйство, натовп, стрімкий біг, людський шум: *Turbae ac tumultus concitatores*, Liv. – «Підбурювачі смути і заколоту» [Ramshorn 1841, р. 408].

На основі семантичного аналізу лексем синонімічного ряду *vulgus* можна виділити такі їх спільні ознаки й аксіологічні характеристики:

- низьке походження;
- бідність;
- велика кількість, яка переходить у недискретність («масовість»);
- інертність (залежність, керованість, сугестивність);
- стихійність (некерованість, агресивність);
- низька культура.

Отже, проведений лексикографічний аналіз дозволив синтезувати три базові семантичні ділянки концепту **POPULUS**:

Populus як спільнота, пов'язана спільним походженням (*gens, natio, familia, genus, Quirites etc.*);

Populus як основа соціально-політичного устрою Римської держави (*patricii, plebs, proletarii, senatus etc.*);

Populus як «маса», натовп (*vulgus, turba, multitudo, tumultus*).

Перспективу дослідження складає вивчення концепту **POPULUS** на матеріалі корпусу латинських текстів.

Література:

1. Бирд, Мери. *SPQR. История Древнего Рима* (Москва, 2016), 696.
2. Воркачев, С. Г. «Лингвоидеологема «народ» в зеркале русской поэзии.» *Научный диалог*, Серия: *Филология* 5 (17) (2013): 50–71.
3. Голобородько, К. Ю. «Концептосфера мовотворчості Олександра Олеся.» (Дис. д-ра філол. наук, Харків, 2011), 521.
4. Жданова, Л. А. «Народ и нация: соотношение понятий и концептов.» *Вопросы русского языкознания. Функциональные и семантические характеристики текста, высказывания, слова*, Т. 8 (2000): 162–171.
5. Карасик, В. И. *Языковой круг: личность, концепты, дискурс* (Москва, Гнозис, 2004), 390.
6. Кононенко, М. «Вербалізація концепту НАРОД у текстах підручників з української мови для загальноосвітніх навчальних закладів.» *Філологічні науки* 17 (2014): 111–121.
7. Машкин, Н. А. *История Древнего Рима* (Москва, Высшая школа, 2006), 753.
8. Муратова, Е. Н. «Выражение концепта «народ» в английской лингвокультуре.» *Молодой ученый* 10, Т. 2 (2011): 35–37.
9. Невинская, М. Д. «Концептуальная оппозиция "народ – власть" в политическом дискурсе.» (Дисс. канд. филол. наук, Волгоград, 2006), 177.
10. Попова, З. Д., Стернин, И. А. *Очерки по когнитивной лингвистике* (Воронеж, Истоки, 2001), 191.
11. *Словарь античности* (Москва, Прогресс, 1989), 704.
12. Степанов, Ю. С. *Константы. Словарь русской культуры* (Москва, Академический проект, 2004), 838.
13. Стоянова, І. Д. «Семантичний простір концепту НАРОД у дискурсі антиутопії (зіставний аспект).» *Studia germanica et romanica : Іноземні мови. Зарубіжна література. Методика викладання* 1 (16), Т. 6. (2009): 109–119.
14. Kočovska-Stevović, S. «On the Roman Concept of Natio.» *Colloquia Humanistica* 5, Nation. “Natsiya.” *Ethnie* (2016): 3-18.
15. Newbold, R. F. «The Vulgus in Tacitus» *Rheinisches Museum für Philologie, Neue Folge* 119. Bd., H. 1 (1976): 85–92.
16. O'Bryan, E. E. *From Ignoble Vulgus to Rerum Dominos: the Emergence of the Roman Crowd in Vergil's Aeneid* (University of Pittsburgh, 2011).
17. Courrier, C. «The Roman Plebs and Rumour: Social Interactions and Political Communication in the Early Principate.» *Political Communication in the Roman World. Impact of Empire*. Vol.27 (Brill, 2017): 139 –164.

Актуальні проблеми мовознавства [Актуальные проблемы языкознания]

© Письменна Ю. О. [Письменная Ю. А.], yu.pysmenna@ukr.net

Репрезентація концепту POPULUS у латинській мові (на матеріалі лексикографічних джерел)
[Репрезентация концепта POPULUS в латинском языке (на материале лексикографических источников)] (Українською / На укр. яз)

18. Walbank, F. W. «Nationality as a factor in Roman history.» *Harvard Studies in Classical Philology* 76 (1972): 145–168.

Джерела ілюстративного матеріалу:

19. Дворецкий, И. X. *Латинско-русский словарь* (Москва, Русский язык, 1986), 598.
20. Литвинов, В. Д. *Латинсько-український словник* (Київ, Українські пропілеї, 1998), 709.
21. de Vaan, M. *Etymological dictionary of Latin and the other Italic languages* (Leiden, Brill, 2008), 825.
22. *Dizionario Latino Olivetti*, <https://www.dizionario-latino.com/dizionario-latino-italiano.php?lemma=POPULUS100>
23. Gardin Dumesnil, M. J. B. *Latin synonyms with their different significations and examples taken from the best Latin authors* (London, Richard Taylor and Co., 1809).
24. *Oxford Latin Dictionary* (Oxford, Clarendon Press, 1968).
25. Ramshorn, L. *Dictionary of Latin synonymes* (Boston, Charles C. Little and James Brown, 1841), 408.

References:

1. Beard, Meri. *SPQR. Istoriya Drevnego Rima* (Moskva, 2016), 696 (In Russ.).
2. Vorkachev, S. G. «Lingvoideologema «narod» v zerkale russkoy poezii.» *Nauchnyy dialog*, Seriya: *Filologiya* 5 (17) (2013): 50–71 (In Russ.).
3. Goloborodko, K. Yu. «Kontseptosfera movotvorchosti Oleksandra Olesya.» (Dis. d-ra filol. nauk, Harkiv, 2011), 521 (In Ukr.).
4. Zhdanova, L. A. «Narod i natsiya: sootnoshenie ponyatiy i kontseptov.» *Voprosy russkogo yazykoznaniya. Funktsionalnyie i semanticheskie harakteristiki teksta, vyiskazyvaniya, slova*, T. 8 (2000): 162–171 (In Russ.).
5. Karasik, V. I. *Yazykovoy krug: lichnost, kontseptyi, diskurs* (Moskva, Gnozis, 2004), 390 (In Russ.).
6. Kononenko, M. «Verbalizatsiya kontseptu NAROD u tekstah plidruchnikiv z ukrayinskoyi movi dlya zagalnoosvitnih navchalnih zakladiv.» *Filologichni nauki* 17 (2014): 111–121 (In Ukr.).
7. Mashkin, N. A. *Istoriya Drevnego Rima* (Moskva, Vysshaya shkola, 2006), 753 (In Russ.).
8. Muratova, E. N. «Vyirazhenie kontseptu «narod» v angliyskoy lingvokulture.» *Molodoy ucheniy* 10, T. 2 (2011): 35–37 (In Russ.).

Actual Problems of Linguistics [Aktual'ni problemy movoznavstva]

© Pysmenna Yu. O. [Pysmenna Yu. O.], yu.pysmenna@ukr.net

Representation of the Concept POPULUS in the Latin Language (based on the lexicographic sources)
[Reprezentatsiia kontseptu POPULUS u latynskii movi (na materialii leksykohrafichnykh dzhерel)]
 (in Ukrainian)

9. Nevinskaya, M. D. «Kontseptualnaya oppozitsiya "narod – vlast" v politicheskom diskurse.» (Diss. kand. filol. nauk, Volgograd, 2006), 177 (In Russ.).
10. Popova, Z. D. Sternin, I. A. *Ocherki po kognitivnoy lingvistike* (Voronezh, Istoki, 2001), 191 (In Russ.).
11. *Slovar antichnosti* (Moskva, Progress, 1989), 704.
12. Stepanov, Yu. S. *Konstantyi. Slovar russkoy kulturyi* (Moskva, Akademicheskii proekt, 2004), 838 (In Russ.).
13. Stoyanova, I. D. «Semantichnyi prostir kontseptu NAROD u diskursi antiutopiyi (zistavnyi aspekt).» *Studia germanica et romanica : Inozemni movi. Zarubizhna literatura. Metodika vikladannya* 1 (16), T. 6. (2009): 109–119 (In Ukr.).
14. Kočovska-Stevović, S. «On the Roman Concept of Natio.» *Colloquia Humanistica* 5, Nation. “Natsiya.” *Ethnie* (2016): 3–18.
15. Newbold, R. F. «The Vulgus in Tacitus» *Rheinisches Museum für Philologie*, Neue Folge, 119. Bd., H. 1 (1976): 85–92.
16. O'Bryan, E. E. *From Ignobile Vulgus to Rerum Dominos: the Emergence of the Roman Crowd in Vergil's Aeneid*. (University of Pittsburgh, 2011).
17. Courrier, C. «The Roman Plebs and Rumour: Social Interactions and Political Communication in the Early Principate.» *Political Communication in the Roman World. Impact of Empire*. Vol.27 (Brill, 2017): 139 –164.
18. Walbank, F. W. «Nationality as a factor in Roman history.» *Harvard Studies in Classical Philology*, Vol. 76 (1972): 145–168.
19. Dvoretzkiy, I. H. *Latinsko-russkiy slovar* (Moskva, Russkiy yazyk, 1986), 598 (In Russ.).
20. Litvinov, V. D. *Latinsko-ukrayinskiy slovník* (Kyiv, Ukrayinski propileyi, 1998), 709 (In Ukr.).
21. de Vaan, M. *Etymological dictionary of Latin and the other Italic languages* (Leiden, Brill, 2008), 825.
22. *Dizionario Latino Olivetti*, <https://www.dizionario-latino.com/dizionario-latino-italiano.php?lemma=POPULUS100> (In Ital.)
23. Gardin Dumesnil, M. J. B. *Latin synonyms with their different significations and examples taken from the best Latin authors* (London, Richard Taylor and Co., 1809).
24. *Oxford Latin Dictionary* (Oxford, Clarendon Press, 1968).
25. Ramshorn, L. *Dictionary of Latin synonymes* (Boston, Charles C. Little and James Brown), 408.

Актуальні проблеми мовознавства [Актуальные проблемы языкознания]

© Письменна Ю. О. [Письменная Ю. А.], yu.pysmenn@ukr.net

Репрезентація концепту POPULUS у латинській мові (на матеріалі лексикографічних джерел)
[Репрезентация концепта POPULUS в латинском языке (на материале лексикографических источников)] (Українською / На укр. яз)